

Пенчо Славейков
Микеланджело

Тълпата бе разгонена. Загълхна
и стръвний вик, и воплите й бесни
с последните лъчи на летний ден;
и глуха нощ обгърна вечний град.

Случаен зрител на борбата бе
великий майстор – някога боец,
а раб сега на блянове неземни,
позорен раб на гордото изкуство.
Как мечовете блясват видя той,
чу технии звън – и не един предсмъртен,
отчаян стон сърцето му прониза;
но той остана отстрана недвижим
и съзерцава в някакъв захлас
боец върху боеца как се хвърля
и се поваля в кърви... Падна нощ;
тълпата бе разгонена.

Дома си
упъти се оборено чело
и влезе той в работницата своя...
Изстъпваха в дрезгавината мълком
там мраморните образи, облени
от лунний свет, през прозорци огрял.
Но някаква си мъртва неподвижност,
натегнала като на раб вериги,
тез образи и форми бе сковала.
И мразен дъх, дъхът на отчуждение,
витаеше от тях – и лъхна той
на майстора над морното чело.
Той излека пристъпи и запали
светилника си нощен. Сноп лъчи
намръщения образ на Мойсея
огреяха – изпъкна вмиг пророка,
пред гордий си творец извърнал лик,
като че рев на оргия далечна
от размисли самотни го е сепнал –
що предвещава в гняв сбърчано чело
и трепетът на ноздрите разпнати?
Миг и скрижали с издълбан на тях
завет сам той на късове разбил би...
Един-два щрихи още – и ще стане

пророкът древен гневна си присъда
 да изрече над нови времена.
 Полека се унесеният майстор
 наведе, зе блезничното длето
 и млатът, но изправи се отново
 като че сепнат, ням и неподвижен;
 и ропот глух, отнейде из душа му
 Възъет, към него строго проговори:

„Нещастен син на некадърно време!
 Кой демон зъл прибули твоя поглед,
 та около си, зрящ, не виждаш нищо?
 Около теб развалата гъмжи,
 около тебе жертва подир жертва
 пред кървавий олтар на родний край
 се трупат безвъзмездно... Съзрцаваш
 ти ужасите за наслада – в тях
 ти черпиш вдъхновение. Де боецът?
 Де смелий вожд? Раб над раби е той!
 В сърцето му и злоба, и любов
 угасна; млат в десница той държи
 и глух стои пред воплите за помощ.
 И той живей? Да, в подвизи живей –
 той камъните буди...“

Бесен стон,
 като че ли из кървавата гръд
 на звяр ранен, от сводовете тъмни
 отгласван, дълго тамо се отъква.
 Отстъпи той и тежкий млат изви
 назад, готов невидимий си враг
 да сврасне с него; но полека пак
 ръката си отпусна и промълви:
 – Ти прав си, гений тъмен. Твоите думи
 не чувам аз за първи път сега...
 Полвината от земний си живот
 на тоя хладен камък посветих.
 Свещений плам в душа ми, от живота
 запален, за живота не горя –
 сред тия тесни четири стени,
 се само ек от млата беше чут,
 от ден на ден полека гасна той;
 с потайна радост, заслепен, аз бързах

и плахите му искрици последни
да умъртвя във мраморните форми.
Сам вледенен, аз всичко вледених.
И чуй сега жестокия, но прав
въпрос, а в него своята присъда:
„Художникът – отстъпник от живота!
Защо живеи, към що се той стреми?“
Живот, забий отровния си меч –
мсти! Аз съм морен, морен, морен
от себе – от съдбата – и от теб!

На повалений мраморен отлом,
изнемощял, разбит той прислони се,
подпре чело на жилеста тъка
и погледът си в мрака устреми.
И мълком дълго той стоя. Полека
изстъпваха във паметта му редом
миналите, забравените дни –
и като птичка се из тях изви,
и впи в сърце му своя остър клъв
оная грозна мисъл, сам що вряза
на мрамора той: „Сладък е сънят
и нищо да не виждаш, да не чуваш,
това е най-честий земен дял –
не ме буди, ах, тихо говори!“
Ръката си отмахна той и сепнат
глава подъе – и видя ред по ред
пред погледа му да минават сенки:
в предсмъртни мъки раненият Раб
пред него се гърчее – но ни стон,
ни звук се из устата му не чува;
Давид, ръка замахнал – но от нея
към врагът камък не леги; Мария
над трупът на божественият свой син
там плаче – но сълза се не отроня
от нейните страдалчески очи;
навъсил се е Брут – но няма меч
в ръката му – и дали някой поглед
в душа му тайний замисъл ще схване?
И дълъг ред от сенки подир тях
минаваха, все тъй безмълвни, неми.
Ей най-подир разчорлен се задава

сам Еремия, владен в мрачни мисли –
но старият бърборец е притиснал
устата си с десница – да не би
И той неволно дума да изпусне...

Ядовно скочи майсторът... но миг –
и сенките изчезнаха. Един
Мойсей стоеше там пред него горд,
брада си счепкал с жилестите пръсти,
с навъсено чело, унесъл поглед
Бог знае де далеко... Во замая
пред него тъй застанал, неусетно
се майсторът отново в своя блян
унесе, блян през дълъг ред години
като мора на душата му притискал
и в ясен образ дирил въплощенье.

И на просветна мисъл огнен шепот
пак затрептя на неговите устни:

– Лъжовни са, о, гений тъмен, твойте
примамливи слова! Ах, незавиден
живот живее онзи, който знай,
че на света се в временното само
живот живееш. Възмогнати над него
живеят други – временната брeнност
отхвърлят те и в туй, що е под нея –
в *идеята* – проникват. На света
един я в слово пламенно изказва,
друг в бой за нея лее си кръвта,
с длето на мрамор трети я изрязва
и я от *днес* изпраща в вечността!

И той, изправен, хвърли поглед горд
наоколо си; своя тежък млат
изви, замахна – и в несвяст удари
в коляното Мойсея, като викна:

– *Идеята на времето* пренес
ти в вечността... Мойсее, говори!

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Силвия Гогова и Виктор Гугушев

Публикация

П. П. Славейков, Събрани съчинения в осем тома, том 1. Български писател, С. 1958.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/6633>]